

TA'LIM, TIZIMIDA O'QUV-ILMIY KOMPLEKSLARNI TASHKIL ETISH SAMARADORLIGI

Ummatov Avaz Muydinovich

International School of Finance Technology and Science

instituti Menejment kafedrası o'qtuvchisi

Email: ummatovavazbek6@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14852376>

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quv-ilmiy komplekslarni ta'lim tizimida tashkil etishning ahamiyati va samaradorligi ko'rib chiqiladi. O'quv-ilmiy komplekslar ta'lim, ilm-fan va amaliyotni birlashtiruvchi platforma sifatida malakali kadrlar tayyorlash va innovatsiyalarni joriy etishda muhim o'rin tutadi. Maqolada ularni tashkil etish tamoyillari, samaradorlikni baholash mezonlari va O'zbekistondagi tajriba hamda istiqbollar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: O'quv-ilmiy komplekslar, ta'lim tizimi, ilm-fan integratsiyasi, innovatsion rivojlanish, amaliy ta'lim, samaradorlik, kadrlar tayyorlash, ilmiy izlanishlar, O'zbekiston ta'limi, xalqaro hamkorlik, innovatsion texnologiyalar.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-НАУЧНЫХ КОМПЛЕКСОВ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Ummatov Avaz Muydinovich

Преподаватель кафедры менеджмент

Международной школы финансов, технологий и науки

Электронная почта: ummatovavazbek6@gmail.com

Аннотация. В данной статье рассматривается значение и эффективность организации учебно-научных комплексов в системе образования. Учебно-научные комплексы выступают в качестве платформы, объединяющей образование, науку и практику, играя важную роль в подготовке квалифицированных кадров и внедрении инноваций. В статье анализируются принципы их организации, критерии оценки эффективности, а также опыт и перспективы Узбекистана.

Ключевые слова: Учебно-научные комплексы, система образования, инновационное развитие, интеграция, эффективность, квалифицированные кадры, научные исследования, сотрудничество, практика, образование Узбекистана.

THE EFFICIENCY OF ORGANIZING EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC COMPLEXES IN THE EDUCATION SYSTEM

Ummatov Avaz Muydinovich

Lecturer at the Department of Menejment

International School of Finance, Technology, and Science

Email: ummatovavazbek6@gmail.com

Annotation. This article examines the importance and effectiveness of establishing educational and research complexes in the education system. Such complexes serve as a platform that integrates education, science, and practice, playing a vital role in training qualified specialists and implementing innovations. The article analyzes the principles of their organization, efficiency evaluation criteria, and the experiences and prospects in Uzbekistan.

Keywords: Educational and research complexes, education system, innovative development, integration, efficiency, qualified specialists, scientific research, collaboration, practice, Uzbekistan's education.

Kirish Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimini rivojlantirishga yangicha yondashuvlarni qo'llash va zamonaviy mexanizmlarni joriy etish alohida ahamiyat kasb etadi. Ta'lim, ilm-fan va amaliyotni uyg'unlashtirish orqali yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Shu sababli, o'quv-ilmiy komplekslarni yaratish ta'lim sifatini oshirishning samarali usullaridan biri sifatida qaralmoqda.

Ushbu maqolada o'quv-ilmiy komplekslarning mazmuni, ularning ta'lim jarayonidagi roli va samaradorligi keng yoritiladi. Shuningdek, bu tizimni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun zarur bo'lgan asosiy tamoyillar, uning amaliy jihatlari va O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilishi hamda istiqbollari haqida fikr

yuritiladi. O'quv-ilmiy komplekslar yordamida nafaqat ilmiy va texnologik salohiyatni rivojlantirishga erishiladi, balki jamiyatning innovatsion taraqqiyotiga xizmat qiladigan muhim mexanizmlar shakllantiriladi.

O'zbekiston ta'lim tizimini rivojlantirish, o'quv-ilmiy komplekslarni tashkil etish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish bo'yicha so'nggi yillarda qator muhim qarorlar qabul qilingan. "Ta'lim va fan sohasini rivojlantirish bo'yicha davlat siyosati konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" (2019-yil 29-aprel, PQ-4307-sonli qaror).¹ Mazkur hujjatda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish va ilm-fan, amaliyot bilan integratsiyani ta'minlash bo'yicha strategik yo'nalishlar belgilangan. "Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" (2019-yil 7-oktabr, PF-5847-sonli farmon)² Bu konsepsiyada ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish, oliy ta'lim muassasalarida ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlashga oid chora-tadbirlar belgilangan. Bunday qarorlarning qabul qilinishi O'zbekistonda ta'lim tizimini tubdan isloh qilishga qaratilgan izchil sa'y-harakatlarning bir qismi ekanligini ta'kidlash o'rinlidir. Bu jarayon mamlakatning intellektual va innovatsion salohiyatini yuksaltirishga xizmat qilmoqda. Mazkur maqolada aynan ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uni rivojlantirish yo'nalishidagi dolzarb masalalar tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

O'quv-ilmiy komplekslarni tashkil etish va ta'lim tizimini rivojlantirish borasida ilmiy tadqiqotlar va adabiyotlar katta ahamiyatga ega. Bu yo'nalishdagi adabiyotlar o'quv jarayonlarini yaxshilash, ilm-fan va ta'limning integratsiyasini ta'minlash, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda yuqori malakali kadrlar tayyorlashga qaratilgan tadqiqotlarni o'z ichiga oladi.

Bir qator ilmiy izlanishlar ta'lim tizimida ilm-fan va amaliyotning integratsiyasini ta'minlash, o'quv-ilmiy komplekslar orqali ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga tatbiq etishni o'rganadi. Shulardan biri, M.X. Ismoilovning "Ta'lim tizimida ilm-fan va amaliyotning integratsiyasi" (2018) nomli ilmiy maqolasida, o'quv-ilmiy komplekslarning samarali faoliyatini tashkil etish uchun zarur bo'lgan asosiy prinsiplarga va ularning o'zaro bog'liqligiga oid tahlil olib borilgan. Tadqiqotda ta'lim va ilm-fan sohalaridagi hamkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan.

O'quv-ilmiy komplekslarning tashkil etilishi va samaradorligini oshirishga oid turli ilmiy tadqiqotlar mavjud. Sh.H. Qodirovning "O'quv-ilmiy komplekslarni tashkil etish: nazariya va amaliyot" (2020) nomli risolasi o'quv-ilmiy komplekslarning tuzilishi, ularning boshqaruv jarayoni va rivojlanish strategiyalarini o'rganadi. Tadqiqotda o'quv-ilmiy komplekslarning boshqaruv tizimini takomillashtirish, ularning ta'lim jarayonidagi ta'sirini kuchaytirish masalalari chuqur tahlil qilingan.

Innovatsion texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy etish va o'quv-ilmiy komplekslar yordamida ilmiy tadqiqotlar va amaliyotning integratsiyasini ta'minlashga qaratilgan bir qator ilmiy tadqiqotlar mavjud. D.B. Xudoyberganovning "Innovatsion texnologiyalar va ta'lim jarayonidagi o'zgarishlar" (2021) nomli maqolasida zamonaviy texnologiyalarni ta'lim tizimiga kiritish va ularning ilmiy ishlanmalar bilan birlashtirilishini yoritadi. Tadqiqotda yangi pedagogik metodlar va texnologiyalarni o'quv jarayonida qo'llashning samaradorligi, shuningdek, innovatsion rivojlanishning ta'lim tizimiga ta'siri chuqur tahlil qilinadi.

O'zbekiston ta'lim tizimining rivojlanishiga oid ko'plab ilmiy ishlar mavjud. T.T. Umarovning "O'zbekiston ta'lim tizimini isloh qilish: muammolar va yechimlar" (2019) asarida mamlakatda ta'lim tizimini isloh qilish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar, shuningdek, ta'lim va ilm-fan integratsiyasini ta'minlashning amaliy usullari keltirilgan. Tadqiqotda O'zbekiston ta'lim tizimidagi islohotlar, ular bilan bog'liq muammolar va istiqbollarga alohida e'tibor qaratilgan.

O'quv-ilmiy komplekslar va ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar mamlakatda ta'lim sifatini yaxshilash, ilm-fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi aloqani mustahkamlash, shu bilan bir qatorda, yangi innovatsion texnologiyalarni joriy etishning ahamiyatini ko'rsatadi. Ushbu adabiyotlar, o'quv-ilmiy komplekslarning tashkil etilishi va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan izlanishlar uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur maqolada o'quv-ilmiy komplekslarni tashkil etish samaradorligini tahlil qilishda bir qator ilmiy metodlar qo'llaniladi. Tadqiqotning asosiy metodologik yo'nalishlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

O'quv-ilmiy komplekslar va ta'lim tizimining rivojlanishi, ilm-fan va amaliyotning integratsiyasi haqida mavjud adabiyotlar, ilmiy maqolalar va qarorlar o'rganiladi. Bu usul yordamida o'quv-ilmiy komplekslarning mohiyati, ahamiyati va samaradorligi to'g'risida chuqur tushuncha hosil qilishga intiladi.

¹ <https://lex.uz/docs/-4312785>

² <https://yuz.uz/uz/news/ilm-fanni-2030-yilgacha-rivojlantirish-konsepsiyasini-tasdiqlash-togrisida>

Tadqiqotda O'zbekiston ta'lim tizimidagi o'quv-ilmiy komplekslar tashkil etilishi bo'yicha mavjud tajribalar o'rganiladi. Shuningdek, bu tizimlarning ta'lim sifatiga ta'siri va samaradorligi o'rganiladi. Empirik metod orqali amaliyotga oid misollar va statistik ma'lumotlar asosida tahlillar amalga oshiriladi.

O'quv-ilmiy komplekslarning samaradorligi va ularning ta'lim tizimiga integratsiyasi boshqa mamlakatlarning tajribasi bilan solishtiriladi. Bu usul ta'lim tizimining turli jihatlarini o'rganish va ularning samaradorligini baholash imkonini yaratadi.

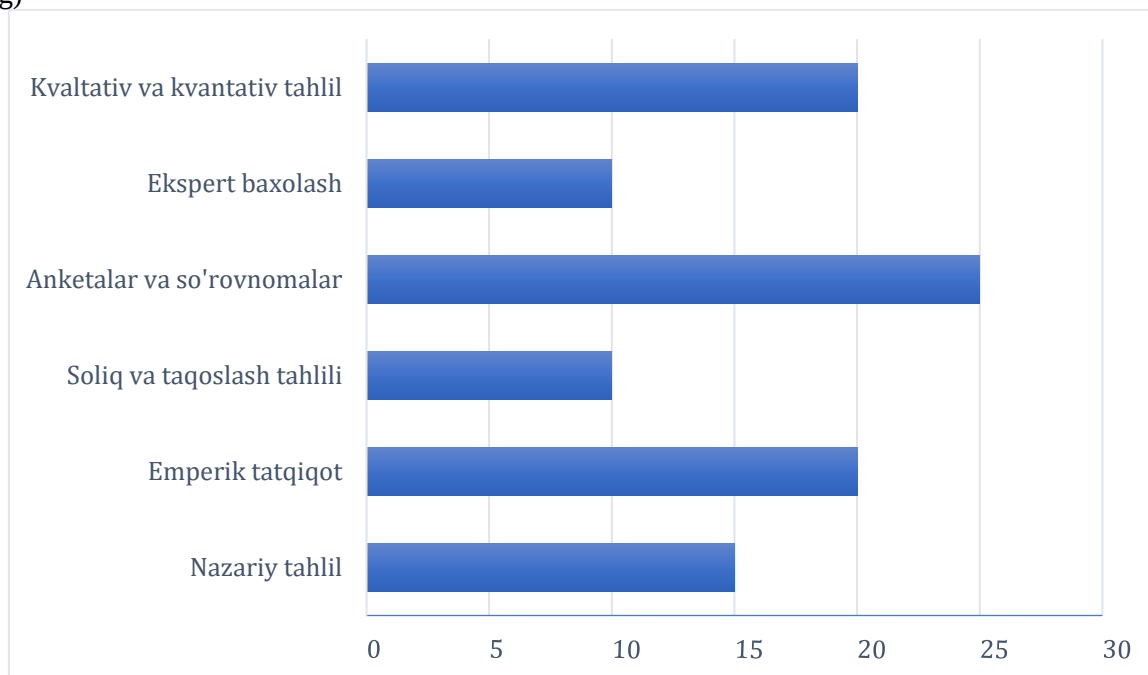
Tadqiqot davomida o'quv-ilmiy komplekslarning samaradorligi haqida mutaxassislarning fikr-mulohazalari va baholashlari yig'ilgan bo'lib, bu usul ilmiy izlanishlarning sifatini yaxshilashga yordam beradi.

O'quv-ilmiy komplekslar orqali ta'lim va ilm-fan integratsiyasini baholashda ma'lumotlarni miqdoriy va sifat jihatdan tahlil qilish amalga oshiriladi. Kvalitatif tahlil usullari yordamida o'quv-ilmiy komplekslarning ta'lim jarayonidagi o'zgarishlarga qanday ta'sir ko'rsatayotganini o'rganish, kvantitativ tahlil esa aniq o'lchovlar asosida natijalarni taqdim etadi.

Kvalitatif so'zi, asosan, sifatni o'lchash yoki baholash bilan bog'liq bo'lib, ma'lumot yoki hodisani miqdoriy (raqamli) emas, balki sifat jihatidan, uning xususiyatlari, turlari yoki xatti-harakatlarini tahlil qilishni anglatadi. Kvalitatif tahlil odatda sub'ektiv yondashuvni, ma'lumotlarning chuqur va keng tahlilini o'z ichiga oladi, masalan, intervyular, so'rovlar, fikrlar yoki tasavvurlarni o'rganish orqali. Bu metod miqdoriy tahlil (statistik ma'lumotlar) bilan farq qiladi, chunki u hodisalar va jarayonlarning ichki, sifatli o'zgarishlarini o'rganishga yo'naltirilgan.

Ushbu metodlar orqali o'quv-ilmiy komplekslarning tashkil etilishi va samaradorligini baholash, shuningdek, ta'lim tizimidagi o'zgarishlarning umumiy tasavvurini yaratish maqsad qilinadi. Tadqiqotda olingan natijalar O'zbekiston ta'lim tizimi uchun yangi strategiyalar va takliflar ishlab chiqishda ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot metodikasi: Ta'lim tizimida o'quv-ilmiy komplekslarni tashkil etish samaradorligi.(1-rasmga qarang)

Ahamiyat darajasi %

1-rasm Ta'lim tizimida o'quv-ilmiy komplekslarni tashkil etish samaradorligi.

Yuqoridagi rasmda "Ta'lim tizimida o'quv-ilmiy komplekslarni tashkil etish samaradorligi" bo'yicha tadqiqot metodikasi uchun ahamiyatli metodlarning taqsimotini ko'rsatadi. Har bir metodning ahamiyat darajasi foizlarda ifodalangan, bu esa tadqiqotda qo'llaniladigan metodlarning ta'sirini vizual tarzda ko'rsatadi.

Diagrammada tadqiqotda qo'llaniladigan metodlar (nazariy tahlil, empirik tadqiqot, soliq va taqqoslash tahlili, anketalar va so'rovnomalar, ekspert baholash, kvalitatif va kvantitativ tahlil) va ularning ahamiyat darajasi foizlarda ifodalangan.

Ushbu metodlar, o'quv-ilmiy komplekslarning samaradorligini baholash, ta'lim tizimidagi o'zgarishlarni o'rganish va ilm-fan hamda amaliyotning integratsiyasini ta'minlash uchun ishlatiladi.

Diagrammada ko'rsatilgan ahamiyat darajasi metodlarning tadqiqotdagi roli va ta'sirini yoritib beradi, hamda tadqiqotning umumiy yondashuvi va maqsadlariga mos ravishda metodlarning muhimligini ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar

O'quv-ilmiy komplekslar ta'lim tizimini rivojlantirishda, ilm-fan va amaliyotning integratsiyasini ta'minlashda hamda yuqori malakali kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quv-ilmiy komplekslarning samaradorligini oshirish va ta'lim sifatini yaxshilash uchun tizimli yondashuvlar va innovatsion metodlarni joriy etish zarur. Ta'lim va ilm-fan o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, yangi pedagogik texnologiyalarni va ilmiy-texnikaviy ishlanmalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish o'quvchilarning malakalarini oshirish va amaliyotga tayyorlashga yordam beradi.

O'zbekiston ta'lim tizimida o'quv-ilmiy komplekslar tashkil etish va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar samarali natijalarga erishish imkonini yaratadi. Shuningdek, ta'lim tizimidagi islohotlar va o'quv-ilmiy komplekslarning muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlashda hamkorlik va sinergiya yaratish zarur.

– O'quv-ilmiy komplekslar faqat oliy ta'lim muassasalarida emas, balki o'rta maxsus va boshlang'ich ta'lim muassasalarida ham tashkil etilishi lozim. Bu o'quvchilarga ilmiy tadqiqotlar va amaliyotga tayyorlanishda yanada kengroq imkoniyatlar yaratadi.

– Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar va innovatsion pedagogik metodlarni qo'llashni yanada kengaytirish, o'quvchilar va o'qituvchilarni zamonaviy texnologiyalar bilan tanishtirish muhimdir. Bu o'quv-ilmiy komplekslarning samaradorligini oshirishga katta hissa qo'shadi.

– O'quv-ilmiy komplekslar samarali faoliyat ko'rsatishi uchun o'qituvchilar va ilmiy xodimlarning malakasini oshirish zarur. Ta'lim sohasidagi mutaxassislarni tayyorlashda hamkorlikni kuchaytirish va o'zaro tajriba almashishni yanada rivojlantirish lozim.

– Dunyoning yetakchi ta'lim tizimlaridagi o'quv-ilmiy komplekslarning faoliyatini o'rganish va ularni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish muhimdir. Bu, ta'lim sifatini yanada yaxshilashga yordam beradi.

– Ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish sohasidagi tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, o'quvchilarning amaliyotga tayyorlanishini ta'minlash va ishbilarmonlik ko'nikmalarini oshirishda katta ahamiyatga ega.

O'zbekiston ta'lim tizimi uchun o'quv-ilmiy komplekslarning samarali faoliyatini tashkil etish bo'yicha takliflar ta'lim sifatini yaxshilash, ilm-fan va amaliyot o'rtasidagi integratsiyani ta'minlash hamda jamiyatning innovatsion rivojlanishiga hissa qo'shishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ismoilov, M.X. "Ta'lim tizimida ilm-fan va amaliyotning integratsiyasi" (2018).
2. Qodirov, Sh.H. "O'quv-ilmiy komplekslarni tashkil etish: nazariya va amaliyot" (2020).
3. Xudoyberganov, D.B. "Innovatsion texnologiyalar va ta'lim jarayonidagi o'zgarishlar" (2021).
4. Umarov, T.T. "O'zbekiston ta'lim tizimini isloh qilish: muammolar va yechimlar" (2019).
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 10-noyabrdagi "Oliy ta'lim tizimini jadal rivojlantirishga doir qarori".
6. O'zbekiston Respublikasi "Ta'limni modernizatsiya qilish bo'yicha davlat dasturi" (2020).
7. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ta'lim tizimlari bo'yicha xalqaro tahlillar va tavsiyalar.
8. <https://lex.uz/docs/-4312785>
9. <https://yuz.uz/uz/news/ilm-fanni-2030>